

Kasser og kategorier

Hver dag bliver vi bombarderet af indtryk og informationer. For at sortere i disse inputs, grupperer vi dem. Denne kategorisering er et menneskeligt redskab, der gør os i stand til at fungere i stedet for at blive væltet omkuld af de mange indtryk. Dette kapitel handler om de kasser og kategorier, som vi placerer mennesker og situationer i – og de negative konsekvenser, denne proces kan have. Kapitlet beskriver de mekanismer, som kendetegner udviklingen af fordomme og ser nærmere på det negative potentiale, der ligger i stereotype forestillinger og fjendebilleder og til slut på køn som en kategori.

VI HAR BRUG FOR KASSER, MEN ...

Alle mennesker organiserer og grupperer det, de oplever, og dem, de møder. At inddele møder, indtryk og erfaringer i kasser hjælper os med at bryde verden ned og forstå den bedre. Det er en proces, der skaber overblik og mening. Kasserne udstyres med etiketter, der ofte er relativt forsimplede, fordi vi enten ikke har tid, overskud, lyst eller vilje til at nuancere forståelsen af dem. Selvom kasserne er fine, fordi de hjælper hjernen med at organisere, har kassetænkning en reducerende, forsimplende effekt, der kan gøre vores udsyn til verden mere snævert og ureflekteret. Man kan sige, at kasser er fine, hvis de ikke er forseglede. Kassernes etiketter skal kunne ændres – de skal udskiftes, revideres eller forkastes, når vores forståelse og erfaring med kassens indhold udvides. Når

det ikke sker, ender nogle opfattelser eller forestillinger med at blive indgroede og uflexible. Den slags forestillinger kan udvikle sig til egentlige fordomme, som kan blive fjendebilleder og ende som et problem for samfundet.

FORDOMME

En fordom er en forudfattet og ofte negativ holdning til en person eller en gruppe. Fordomsfuldhed kan forstås som fastholdelse af en ofte karikeret holdning eller opfattelse, som ikke udfordres, fx ved at lære en person bedre at kende eller få et bedre indblik i en sag. Alle folk har fordomme, og fordomme gør os ikke til dårlige mennesker. Men handler man på baggrund af sine fordomme og uden bevidsthed om dem, kan det let opleves som sårende for dem, fordommene handler om. Fordomme kan også skabe splittelse mellem mennesker, fordi fordomme til tider følges af afstandtagen, negativitet, antipati eller ligegyldighed.

Fordomme og forståelse

Fordomme er del af den almenmenneskelige proces om at begribe verden ved at kategorisere og bedømme indtryk og oplevelser. Opgaven er derfor ikke at aflive fordomme som sådan. Faktisk vil det være helt umuligt, hvis man spørger den tyske filosof Hans-Georg Gadamer. For ham er det fordomsfrie menneske en utopi. Man kan aldrig gøre sig helt fri af fordomme, og det er heller ikke nødvendigt, siger Gadamer. Fordom-

Der findes fordomme om alt muligt. Fx at piger, der spiller fodbold, er mandhaftige eller lesbiske.

me, som man kunne oversætte med Gadamers begreb om forforståelser, er nemlig afgørende forudsætninger for forståelse. Gadamers tanker kan benyttes som et perspektiv på fordommes mekanismer og funktion. En af Gadamers hovedpointer er, at vi altid fortolker det, vi ikke kender, ud fra det, vi kender. Det vil sige, at vi møder verden med en række forforståelser eller fordomme. Disse forforståelser indgår i vores tolkning og danner ny forståelse. Vores forståelseshorisont er altså ikke statisk, men foranderlig. Når vi sætter vores fordomme i spil, og når vi går i dialog med det ukendte, kan vores forståelseshorisont ændre sig.

Selvom Gadamer ser fordomme som en ufravigelig del af vores eksistens, er han ikke fortaler for at lade stå til. Det er vigtigt, at vi er bevidste om vores forforståelser og den bagage, vi tager med os, når vi møder verden. Og det er essentielt, at vi bevæger os ind på

nye områder, så vores fordomme bliver udfordret, og vi kan nå ny forståelse.

Pointen til eleverne er, at fordomme ikke er uden for vores kontrol, men kan og bør udfordres, så de ikke bliver styrende for vores adfærd. Alle har et ansvar for de fordomme, de selv måtte have – og for at reflektere over, hvor de stammer fra.

HVORDAN SER EN HOMOSEKSUEL UD? KAN MAN GENKENDE EN EKSTREMIST?

Som et led i kampagnen *Stemplet* har Københavns Kommune lavet en hurtig test, som sætter fokus på de fordomme, vi alle går rundt med. Testen kan indgå i undervisningen og tages her: www.stempletkbh.dk

Kontakt = færre fordomme?

Hvem er din nabo? Er han fra en anden gruppe end dig selv? Hvis ja, så har du givetvis færre fordomme om denne gruppe end andre uden daglig kontakt med gruppen. Det foreskriver den såkaldte kontakthypotese, som har været udbredt i forståelsen af, hvorfor nogle har negative, og andre har positive holdninger til visse grupper i samfundet. Tesen er, at jo mere kontakt en person har til 'de andre', jo færre fordomme har han eller hun om dem. Forklaringen lyder, at man i kontakten med 'det fremmede' får konfronteret sine fordomme og afprøvet forestillinger, der typisk viser sig ikke at stemme overens med virkeligheden. Kontakthypotesen er del af baggrunden for ændringen af landets skoledistrikter, hvor et af målene var at øge kontakten mellem forskellige elevgrupper. Med den nye fordeling blev elever med minoritetsbaggrund spredt mere ligeligt på skolerne ude i landet.

Kontaktens karakter er afgørende

Selvom opbakningen til kontakthypotesen er omfattende, er der eksperter, som mener, den skal nuanceres. Eksempelvis at kontakten skal have en særlig karakter for at have en fordomsreducerende effekt. Ifølge lektor i Samfundsvidenskab på Århus Universitet Jens Peter Frølund Thomsen skal kontakten være regelmæssig og vedvarende, og den skal ikke kun være overfladisk: Venskaber har størst indflydelse på folks holdninger. Det er fx ikke nok at bo op til et område, der har høj koncentration af en bestemt gruppe – fx indvandrere. Det kan også have den modsatte effekt, fordi man eksponeres for de problemer, der kan være i disse områder uden dog at være del af området. Jens Peter Frølund Thomsen pointerer også, at kontakten til 'de andre' altid sker i en kontekst

og derfor er svær at sætte på formel. Et individs holdninger påvirkes mange steder fra. Den positive effekt af kontakt med fx muslimer eller romaer kan formindskes af mediernes fokusering på negative historier om selvsamme grupper.

CASE

FORDOMME PÅ FESTIVAL

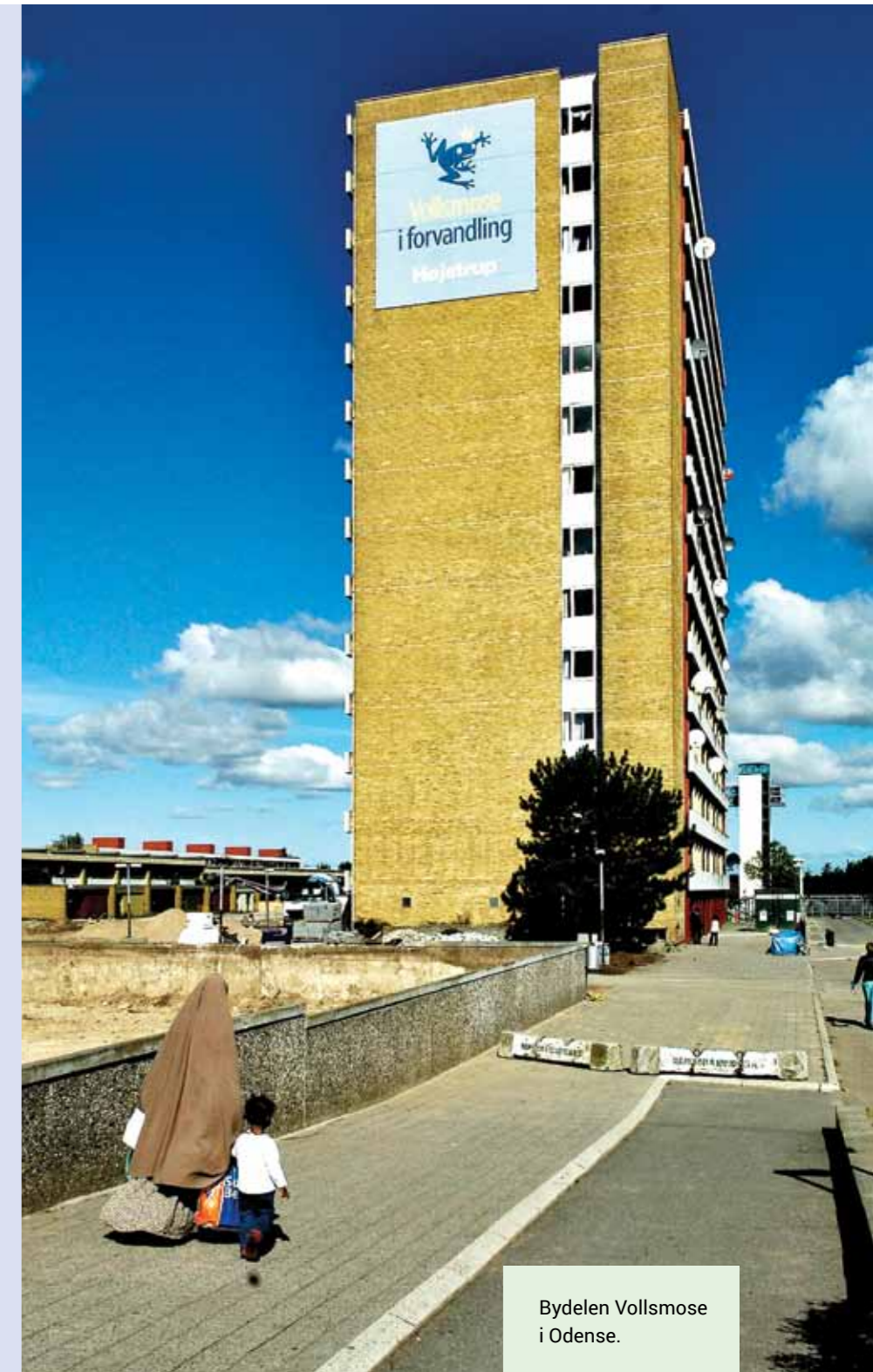
"Gypsies skydes UDEN ansvar!" Sådan stod der på et papskilt på Roskilde Festivalens campingområde i 2011. Skiltets budskab var klart og ubehageligt: Romaer – eller gypsies – skulle ikke regne med god behandling.

Hvert år rejser flere hundrede europæiske romaer til Roskilde for at tjene penge ved at samle flasker på festivalen. Mange romaer læser om muligheden på nettet og rejser, fordi de kan tjene langt mere ved at samle flasker i en uge, end de kan tjene på en måneds arbejde i deres hjemland. Men romaer har de seneste år oplevet, at festivalen langt fra er deres fest. På festivalen i 2011 lavede Amnesty International en række interviews med romaer for bl.a. at kortlægge den intolerance, som de blev mødt med på festivalen. Det var bl.a. skilte som det ovenfor og tilråb som 'sigøjnerluder', 'slave' og 'no fucking gypsies!' Andre romaer oplevede, at der blev kastet flasker efter dem, eller at festivalgæster råbte, at de skulle skride hjem. Forskellige kampagner tog fat på problemet. I den såkaldte Poor City-kampagne inviterede Center for Positiv Integration festivalgæster til foredrag og debatter om romaer. En række frivillige bevægede sig desuden rundt på pladsen for at gå i dialog med gæsterne, når de oplevede diskrimination. Kampagnen blev kaldt *Good Pant Attitude*.

FORDOMME OM INDVANDRERE OG KRIMINALITET

En fordom om indvandrere er, at de er mere kriminelle end etniske danskere. Der kan være mange årsager til den fordom, bl.a. at medierne tit fokuserer på den kriminalitet, der begås af indvandrerbånd og den organiserede kriminalitet, som visse grupper af østeuropæere står bag. Men det kan også hænge sammen med, at indvandrere til tider er overrepræsenteret i visse former for kriminalitet. Sammen kan det skabe en forestilling om, at indvandrere generelt begår flere kriminelle handlinger end andre. Vil man vide mere om indvandreres formodede overrepræsentation i kriminalstatistikken, kan det anbefales at læse teksten "Indvandrere og kriminalitet" i *Den Store Danske, Gyldendals åbne encyklopædi*. Den giver en saglig gennemgang af, hvad antagelsen dækker over.

Find teksten under overskriften *Indvandrere og kriminalitet* på www.denstoredanske.dk under Samfundsfag, jura og politik, derefter Grupper og Indvandrere.

Bydelen Vollsmose i Odense.

GRØNLAND OG FORDOMME

Grønland er en del af det danske rigsfællesskab, og alle grønlandere har derfor dansk statsborgerskab. Mange grønlandere, der har bosat sig i Danmark, oplever dog at blive opfattet som udenforstående og mødt med fordomme. De fleste fordomme om grønlandere kredser om sociale forhold, fx at grønlandere drikker for meget og ikke uddanner sig. Det har bl.a. ført til udtryk som 'grønlanderstiv'. Der findes også fordomme om grønlandsk kultur som primitiv og mere racistiske forestillinger om grønlandere som simple, uoplyste og mindre civiliserede mennesker.

Det anslås, at der bor omkring 18.000 grønlandere i Danmark. På websiden www.udsattegroenlaendere.dk kan du læse om de ca. 1000-1500 grønlandere i Danmark, der kan betegnes som socialt udsatte. Her er bl.a. fakta og viden om grønlandernes situation i Danmark og om nogle af årsagerne til, at de ender som socialt udsatte.

Vil du arbejde med emnet i undervisningen, kan du benytte DIIS' undervisningsmateriale *Intolerance i Europa – før og nu*. Hæfte 3 *Forskellige – og hvad så?* har et kapitel om Grønland og fordomme. Det kan downloades på www.folkedrab.dk/intolerance

FILM OM FORDOMME

Film er gode til at sætte spot på en problemstilling. Disse film er meget forskellige, men kan hver især benyttes i arbejdet med fordomme, stereotyper og diskrimination:

- Institut for Menneskerettigheder har udviklet en række korte fiktionsfilm, der sætter fokus på fordomme og diskrimination i hverdagen. Der er tilhørende lærervejledning: www.drop-diskrimination.dk
- Via Filmstriben kan man se dokumentarfilmen *Andre venner*, der handler om et venskab på tværs af kulturer. Der findes undervisningsmateriale til filmen under temaet Teenageliv.
- *Outsider* består af tre film om Sebastian, Maria og Frede, der bliver set som outsiders. Deres hverdag er præget af mobning og fordomme. De kan ses via Filmstriben.
- På DR Bonanza kan man se ældre DR-produktioner med fokus på fordomme. Filmene kan afspilles gratis og er af ca. 30 minutters varighed: www.dr.dk/Bonanza/serie/Dokumentar/Om_fordomme.htm
- DR Skole har en række filmklip under temaet *Venner på tværs*, der handler om udfordringerne ved venskaber på tværs af kulturer. Man skal bruge Uni-Login for at afspille klippene. De findes på www.dr.dk/skole under Samfundsfag.

STEREOTYPER – IKKE TIL DEBAT!

Stereotyper lukker af for forskellighed, forhandling og debat. De er stivnede, forsimplede fremstillinger og er ofte overdrevne, karikerede og negative billeder af det, de repræsenterer. I stereotypen er alle eller de fleste nuancer fjernet: Generelle træk tilskrives alle fra en bestemt gruppe uden hensyntagen til individuel adfærd, præferencer, holdninger, baggrund osv.

Når man i 1930'ernes og 1940'ernes Nazityskland kunne se jøder afbildet med store krumme næser, lumske blikke og store pengesække, var det en bevidst strategi fra det nazistiske regime om at udbrede en stereotyp forestilling om jøder som løgnagtige, skumle, pengegriske og magtbegærlige. Denne stereotyp skulle vise den tyske befolkning, at jøderne ikke bare var uønskede, men udgjorde en trussel og derfor skulle fjernes fra samfundet. Forestillingen blev koblet til nazisternes raceideologi, og tilsammen skabte det grundlaget for diskrimination, eksklusion og forfølgelse af jøder. Eksemplet fra Nazityskland er voldsomt, men det viser det negative potentiale, som stereotyper indeholder.

Uvidenhed, forenkling, forsæt?

Stereotyper kan være baseret på opfattelser af, at mennesker med en særlig nationalitet, alder, handicap, seksualitet eller religiøs baggrund, er på en særlig måde. Der kan være mange årsager til, at nogle personer og grupper bliver placeret i stereotype kategorier. Nogle gange handler det om uvidenhed, andre gange om forenkling. Verden er mangfoldig, og det kan derfor være fristende at dele den op i det kendte og det fremmede, det 'normale' og det 'unormale'. Stereotyper kan dog også være båret frem af politiske ideologier som i Nazityskland eller af en særlig hensigt om at få en bestemt gruppe til at

fremstå dårligt. På den måde kan stereotyper og fjendebilleder fungere som del af en forklaringsmekanisme, der adresserer en krise eller en udfordring i samfundet. Devisen er: Der er noget, der ikke fungerer, og årsagen eller fejlen skal findes hos en bestemt gruppe. Krisen kobles således til forhold eller forestillinger om den pågældende gruppes påvirkning af samfundet. I den stereotype fremstilling af gruppen vil de karakteristika, som anses for ødelæggende, truende eller på anden måde uønskede, være fremhævet på en overdreven facon, så det så at sige er tydeligt for enhver, at her findes roden til samfundets problemer.

Mennesker bag stereotyper

I Danmark kan man eksempelvis støde på stereotype forestillinger om muslimer. Mandlige muslimer bliver tit fremstillet som machotyper eller ballademagere. Omvendt er stereotypen på en muslimsk pige eller kvinde ofte forbundet med tøj og udseende: Tørklæder, hijab og andre former for hovedbeklædning. I stereotypen på den tildækkede muslimske pige er tørklædet et signal om uselvstændighed, underdanighed eller sågar undertrykkelse. Mange muslimske piger og kvinder må derfor forsvare sig som personer med autonomi og selvbestemmelse: "Jeg har selv valgt at tage tørklæde på", "jeg bestemmer selv, hvad jeg vil udanne mig til" osv. Eksemplet viser, at stereotyper ofte siger langt mere om dem, der har dem, end om dem, de handler om. At den muslimske pige selv skal løfte sig ud af stereotypen vidner om mere eller mindre udbredte fordomme om, at muslimske piger er svage og lader sig diktere (af familien, andre muslimer, religion osv.).

Stereotyper der påvirker

De fleste stereotyper er negative i deres grundklang og indeholder betragtninger eller antagelser, der sætter

en bestemt gruppe i et negativt lys. Der er dog også stereotyper, som på overfladen synes mere positive. Et eksempel er forestillingen om romaers glæde og spontanitet, deres medfødte musikalitet og deres omrejsende livsform og sorgløshed. Disse forestillinger er selvsagt mindre negative end fx forestillinger om romaer som kriminelle og løgnagtige – som også eksisterer. Ikke desto mindre er de 'positive' stereotyper også diskriminerende. Antagelser om romaernes anderledes natur kan blive en undskyldning for ikke at åbne samfundet for dem: "De vil jo alligevel helst leve afsondret og rejse rundt fra land til land". Denne retorik finder man fx i Italien, hvor regeringen placerer romaer i interimistiske lejre med den begrundelse, at de som nomader er vant til at bo i telte. Argumentationen er problematisk på flere måder. For det første er nomadebetegnelsen fejlagtig, da de fleste romaer i lejrene er kommet til Italien som arbejdsmigranter fra bl.a. Rumænien, hvor de var bofaste. For det andet er romaernes historiske mobilitet ikke et afgørende parameter for, hvordan de skal behandles i dag. Uanset hvor meget eller hvor lidt romaer har rejst rundt gennem tiden, har de ret til samme vilkår og adgang til boliger som resten af Italiens indbyggere.

FJENDEBILLEDER

Det er ikke altid, at vi lægger mærke til dem, men de er der – fjendebillederne. Karikerede fremstillinger af nogen eller noget, der (angiveligt) er fundamentalt anderledes eller en direkte trussel mod et 'os'. Man kan støde på fjendebilleder i det offentlige rum, i aviser, i film, i politiske kampagner osv. Man kan sige, at fjendebilleder er en videreudvikling af fordomme, hvor fremstillingen af 'den anden' får en ekstra dimension. 'Den anden' står her i direkte opposition til den, der har fjendebilledet. Ofte er fjendebilledet nemlig konstrueret som et symmetrisk modbillede af

Musiker fra det, der indtil for få år siden var verdens formodentlig ældste romakvarter, Sulukule i Istanbul – lige op af de byzantinske landmure. Trods protester fra både romaerne, menneskerettighedsorganisationer og UNESCO blev bydelens forfaldne huse revet ned, og der blev opført nye boliger, som romaerne ikke havde råd til at bo i. De fleste romaer blev genhuset i et boligkvarter næsten 40 kilometer fra deres gamle kvarter. For mange af romaerne var det en social katastrofe, fordi de tidligere levede af at spille musik i centrum af Istanbul. Nu bor de så langt fra byen, at de ikke har råd til at tage derind for at arbejde.

det, der opfattes som positivt hos indehaveren af fjendebilledet. I vesteuropæiske fjendebilleder fremstilles fjenden ofte som irrationel, fanatisk, uberegnelig og falsk, hvilket kan siges at stå i modsætning til værdier som bl.a. rationalitet, forudsigelighed og oprigtighed, der (af mange vesteuropæere) opfattes som typiske vesteuropæiske værdier.

Det onde vs. det gode

Fjendebilleder optræder i de fleste konflikter – store som små. Fjendebilleder er med til at forklare os, hvorfor vi er de gode, og modparten er de onde, og tjener altså til at opbygge solidaritet inden for den gruppe, der besidder dem. Således kan fjendebilleder bruges til at legitimere fjendtlige handlinger over for andre personer eller grupper.

Ofte bygger fjendebilleder på uvidenhed, men de kan også være båret frem af særlige ideologier eller et ønske fra en gruppe om at fremstille en anden gruppe meget negativt. Et effektivt fjendebillede umenneskeliggør modstanderen eller gør ham til et uværdigt undermenneske med en krybende, fej karakter og onde hensigter. Et arketypisk eksempel på et historisk fjendebillede er nazisternes fremstilling af jøder som griske, degenererede, bagstræberiske og undergravede. Dette fjendebillede blev indprentet hos den tyske befolkning ved hjælp af et omfattende propagandaapparat, der brugte kanaler som aviser, taler, plakater, radio og skolebøger. I nyere tid har fremstillingen af 'den muslimske terrorist' været et udbredt fjendebillede i Europa og USA.

KØN SOM KASSE

Kategorisering har betydning for menneskers adfærd og muligheder i samfundet. To kategorier, som angår alle, er køn og alder. Til begge knytter sig stærke forestillinger om, hvad det vil sige at være et bestemt køn eller have en bestemt alder. Dorte Staunæs er professor ved Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), og hendes forskning handler bl.a. om, hvordan køn spiller ind på elevernes identitetsskabelse i skolen. Hun konstaterer, at køn meget ofte udelukkende handler om, hvorvidt man er dreng eller pige, kvinde eller mand. Hvad, der er 'drenget' eller 'piget', følger derfor ofte en absolut og polariseret logik. Det betyder

bl.a., at køn tit ses som en helt grundlæggende og 'naturlig' identitetsfaktor, der ikke debatteres. Opdelinger efter køn er mekaniske og automatiske – det er simpelthen noget, vi tager for givet og sjældent reflekterer nærmere over.

Køn og seksualitet i skolen

For elever i udskoling er emner som køn og seksualitet meget nærværende, men også svære at navigere i, fordi de er tæt knyttet til identitet og forestillinger om den 'rigtige' måde at være på. Dorte Staunæs tegner dette billede: "Skoleelevernes grænsevogtning af

hinanden er intens, og seksualitet eller måske snarere forestillinger om seksualitet guider, hvem man kan være venner med, og hvem man må distancere sig fra for selv at blive et værdigt subjekt, der kan høre til i bestemte grupper og kan følge bestemte veje ind i ungdomslivet."

En fælles diskussion om køn og seksualitet i klassen kan være med til at problematisere faste forestillinger om, hvad det vil sige at være dreng/pige, og hvilke former for seksualitet der opfattes som normale og unormale. I daglig tale forbindes køn ofte med det biologiske køn, man er født med. Det er et temmelig fastlåst og statisk syn på køn, som kan nuanceres ved fx at tale om kønsidentitet og introducere eleverne for begreber, der kan være med til at illustrere, at køn er mange ting:

Biologisk køn: Det biologiske køn kommer til udtryk både via kønskromosomerne (som ikke kan ændres) og anatomisk via kroppens kønstegn (som kan ændres).

Oplevet køn: Det oplevede køn er det køn, den enkelte oplever at have.

Udtrykt køn: Det udtrykte køn betegner de måder, man udtrykker sit køn på: Navn, påklædning, adfærd, kropslige udtryk som fx frisure m.m.

Kønsidentitet: Den oplevelse, man selv har af sit køn. Den oplevelse kan adskille sig fra omverdens opfattelse og de samfundsbestemte normer, der er relateret til det køn, man er født med. En persons kønsidentitet er en sammensætning af ens biologiske, oplevede og udtrykte køn.

Læs også om heteronormen på side 28.

LGBT

LGBT er en samlebetegnelse for personer, der identificerer sig som bøsser, lesbiske, biseksuelle eller transpersoner.

RESSOURCER TIL UNDERVISNING OM KØN OG SEKSUALITET

- Amnesty International Danmark: *Sæt spot på homofobi i din klasse*. Et omfattende undervisningsmateriale med øvelser og opgaver, ordliste og teoretisk introduktion: www.amnesty.dk/undervisning
- Fenger-Grøndahl, Malene & Nøhr Larsen, Marianne: *Den forbandede kærlighed – 14 fortællinger om homoseksuelle og kulturel mangfoldighed*, 2007, CDR Forlag
Personlige historier fra unge, der fortæller om at være sig selv – og homoseksuel. På bogens webside findes der uddrag fra bogen, yderligere materiale og lærervejledning: www.denforbandede.dk
- Institut for Menneskerettigheder: Øvelsen *Kønroller*: www.menneskeret.dk/skoletjeneste
- LGBT Danmark: Undervisningsfilmen *Retten til at være den du er*. Følges bl.a. af en lærervejledning og en begrebsliste: www.lgbt.dk

ANVENDT LITTERATUR

Andersson, Mattias & Jacobsen, Faye m.fl. (red.): *Det er enhvers ansvar*, Alinea, 2008

Gadamer, Hans-Georg: *Sandhed og metode*, Hans Reitzels Forlag, 2007

Gilliam, Laura: "Ballade og muslimsk rettro som oppositionel kulturel form", *Barn*, nr. 3-4 2007:59–79, Norsk senter for barneforskning, 2008

Khawaja, Iram: "Blikkene: muslimskhedens synlighed, kropsliggørelse og forhandling" i Pedersen, Marianne Holm m.fl. (red.): *Islam og muslimer i Danmark: religion, identitet og sikkerhed efter 11. september 2001*, Museum Tusulanum, 2011

Kofoed, Jette & Søndergaard, Dorthe Marie (red.): *Mobning. Sociale processer på afveje*, Hans Reitzels Forlag, 2009

Krag, Helen: *Mangfoldighed, magt og minoriteter*, Samfundslitteratur, 2007

Kuschel, Rolf & Zand, Faezeh: *Fordomme og stereotyper*, Bogforlaget Frydenlund, 2010

Larsen, Irene: *Homoseksualitet og kristendommen*, 2010, publiceret på EMU

LGBT Danmark: *Den Lille Grønne om LGBT*, 2009

Staunæs, Dorte: *Køn, etnicitet, og skoleliv*, Samfundslitteratur, 2004

Thomsen, Jens Peter Frølund: "Når majoritetsmedlemmer og etniske minoritetsmedlemmer mødes", *Dansk Sociologi*, Vol. 25, nr. 1, 2014

FÆLLES MÅL 2014 · KAPITEL 5

Kapitlet relaterer sig til færdigheds- og vidensmål efter 9. klasse:

Historie

Der kan arbejdes med, hvordan kassetænkning og kategorisering af befolkningsgrupper over tid kan udvikle sig fra fordomme og afstandtagen til fastgroede stereotyper og fjendebilleder. Man kan vælge at se på historiske eller samtidige udtryk for disse processer. Det er også oplagt at se på konstruktion og politisk brug af bestemte stereotyper, eksempelvis i forbindelse med konflikt eller folkekrig. Der kan også arbejdes med den historiske udvikling vedrørende normer indenfor fx køn og seksualitet, eksempelvis knyttet til friheder og rettigheder.

Ved at arbejde med kapitlets temaer kan følgende mål med fordel understøttes:

Konstruktion og historiske fortællinger

- Eleven kan redegøre for sammenhænge mellem fortidsfortolkninger, nutidsforståelser og fremtidsforventninger
- Eleven kan analysere konstruktion og brug af historiske fortællinger med samtids- og fremtidsrettet sigte

Historisk bevidsthed

- Eleven kan redegøre for brug af fortiden i argumentation og handling
- Eleven har viden om funktion af historie i fortid og nutid

Historiekanon

Der kan perspektiveres til følgende kanonpunkter:

- Grundloven 1949
- Kvinders valgret

Samfundsfag

Ved at se kategorisering af mennesker som en almenmenneskelig mekanisme og samtidig som et politisk greb kan der arbejdes med konsekvenser af kassetænkning og kategorier for individer, grupper og samfund. Der kan arbejdes med de konsekvenser for den enkeltes identitet, muligheder og adgang til samfund, som fordomme og stereotyper kan medføre. En anden mulighed er at undersøge, hvordan man kan genkende og modarbejde negative, forsimplede opfattelser af visse grupper i samfundet. Hvilke mekanismer gør sig gældende, og hvordan kan de identificeres?

Ved at arbejde med kapitlets temaer kan følgende mål med fordel understøttes:

Socialisering

- Eleven har viden om socialisering og identitetsdannelse

Kultur

- Eleven kan diskutere kulturs betydning for individer og grupper

Social differentiering

- Eleven kan analysere sociale forskelle med begreber om social differentiering

Medier og politik

- Eleven kan diskutere aktørers brug af medier til at påvirke den politiske dagsorden og beslutninger

Dansk

Der kan arbejdes med konstruktion af identitet, og hvordan identiteter påvirkes af bl.a. andres ytringer og forestillinger. Der kan arbejdes med individuel identitet versus gruppeidentitet og med manifestationer af identitet. Ved at tage udgangspunkt i det sprog og de normer, der fx knytter sig til køn og seksualitet, kan man undersøge, hvordan rammerne for identitet påvirkes udefra og har konsekvenser for menneskers muligheder og begrænsninger for at udfolde sig i samfundet.

Ved at arbejde med kapitlets temaer kan følgende mål med fordel understøttes:

Fortolkning

- Eleven kan fortolke egne og andres fremstillinger af identitet i tekster
- Eleven har viden om identitetsfremstillinger

Dialog

- Eleven kan deltage aktivt, åbent og analytisk i dialog

Krop og drama

- Eleven har viden om krop og identitet

Sproglig bevidsthed

- Eleven kan iagttage, hvordan vi danner forestillinger om verden med ord og sprog